

BO | INVULLING GEVEN AAN DE VRIJHEID DIE JE HEBT GEKREGEN

10/01/2019

In Parashat Bo wordt een belangrijke fase in de Joodse geschiedenis beschreven: het overstappen van ballingschap naar bevrijding. Door de details van deze overgang te bestuderen, leren wij ook hoe wij onszelf kunnen bevrijden van alles dat ons tegenhoudt om vrij te leven.

In onze Parasha komen de laatste drie (van tien) plagen aan de orde. Het einde van de ballingschap en het begin van de uittocht uit Egypte worden gedetailleerd besproken. Deze hele geschiedenis is geen éénmalige gebeurtenis. G-d gebiedt het Joodse volk om deze uittocht te herdenken. Dit is één van de 248 geboden.

De uittocht uit Egypte gebeurde in het jaar 2448, bijna drie en een half millennia geleden. En nog houdt het ons jaarlijks en zelfs dagelijks bezig: met Pesach vieren wij de uittocht en tweemaal daags noemen wij het in ons gebed.

Wat is dat toch met die uittocht, dat het ons tot de dag van vandaag zo intensief en zo diep raakt? Wat hebben wij te maken met een antieke beschaving, slavernij, wonderen en plagen? Spreekt ons dit nog wel aan in een wereld van sportclubs, Facebook, razendsnelle jets en nog snellere smartphones?

Vergelijking Sjabbat

De Rambam, Rabbi Moshe ben Maimon (1135-1204), Torah geleerde en arts van het hoogste kaliber, noemt en beschrijft alle 248 geboden en 365 verboden. Wanneer hij in hoofdstuk 7 van zijn *magnus opum* de Pesach wetten behandelt, bespreekt hij gebod nummer 157: Het vertellen van de wonderen die verricht werden voor onze voorouders in Egypte op de avond van 15 Nissan, zoals er staat, Shemot 13-3: “Herinner de dag dat jullie uit Egypte trokken.” **Net zoals** er staat, Shemot 20-7: “Herinner de Sjabbat-dag”.

Er komen allerlei belangrijke details aan bod, maar wat opvalt is dat de Rambam de herinnering aan de uittocht uit Egypte **vergelijkt** met het gebod om Sjabbat te herdenken.

Waarom deze vergelijking? Wat voegt deze gelijkenis toe? Wat is het verband tussen de uittocht uit Egypte en Sjabbat? Kunnen we hierdoor de uittocht uit Egypte beter begrijpen of herdenken? En zo ja hoe?

De Rogatchover Gaon, Rav Yosef Rosen uit Dvinsk (1858 -1936) verdiepte zich hierin en legt de achterliggende gedachte van de vergelijking van de Rambam uit: Rambam probeert met deze vergelijking de aard van de uittocht uit Egypte uit te leggen.

Kennelijk zit er iets in het beleven van de Sjabbat dat ons helpt om de uittocht uit Egypte beter te begrijpen en te absorberen. Hoe dan?

De uittocht en de Sjabbat hebben beiden zowel een negatief als een positief aspect: Sommige handelingen voer je namelijk op Sjabbat uit (het positieve aspect) en andere zaken zijn verboden om uit te voeren (het negatieve aspect).

De Rambam duidt met zijn vergelijking aan dat het positieve en het negatieve, het actieve en passieve deel ook in de uittocht uit Egypte te vinden zijn.

We beginnen met Sjabbat toe te lichten.

Sjabbat: rust én schepping

Sjabbat vier je op twee manieren:

1. Er zijn bepaalde activiteiten die je op Sjabbat níet uitvoert. Je beschermt de Sjabbat door niet te werken, niet te koken, niet te dragen, je mobieltje niet te gebruiken enzovoort. Pa en Ma rennen niet midden in de maaltijd weg voor een of andere vergadering en de kinderen hebben geen wedstrijd waar ze aan mee moeten doen of waar ze naar willen kijken. Alle digitale apparatuur is veilig opgeborgen. De ringer staat uit en de tijd staat stil. Dit is de passieve kant van Sjabbat. Je doet niets dat verboden is. Maar dan ben je er nog niet.

2. Sjabbat heeft ook een actieve kant. Je besteedt de dag met je familie en vrienden, zit samen aan tafel. Je hebt alle tijd voor gezelligheid, zingen, *lernen* en discussie. Ruimte voor introspectie en rust. Tijd om je te verbinden met je dierbaren, jezelf, je ziel en je G-d. Een oase in de tijd. Één dag per week waar je voor kiest om diepe rust voor jezelf actief te creëren.

Stoppen met werken is niet voldoende om deze rust te voelen. Er hangt ook nog een actief deel aan. Dus al zou je de hele Sjabbat niets overtreden en bijvoorbeeld de hele dag rusten en slapen, dan nog heb je Sjabbat niet ervaren. Door actief bezig te zijn met de Sjabbat, lukt het om een diepe rust voor jezelf te bewerkstelligen. Innerlijke ontspanning schep je door omstandigheden te creëren die ervoor zorgen dat je lichaam en ziel één met elkaar zijn.

Sjabbat is niet alleen een dag van fysieke rust, het is ook een dag van spirituele schepping. Het ene kan niet los van het andere.

Op vrijdagavond zingen we ‘שמור וזכור בדיבור אחד’.

‘Bewaak en Gedenk’ worden als één woord gezegd. Toen G-d de tien geboden gaf heeft Hij op een wonderbaarlijke manier שמור – bewaak de Sjabbat – en זכור – gedenk de Sjabbat – tegelijkertijd gezegd. Hij had eerst שמור kunnen zeggen en vervolgens זכור. Maar nee, het moest simultaan gebeuren. Beide zijn niet los van elkaar te koppelen.

Besteed je de zevende dag van de week door alleen geen werk te doen, dan is de Sjabbat aan jou voorbijgegaan. Anderzijds, wanneer je de Sjabbat viert door bijvoorbeeld *kidoesh* te maken en tegelijkertijd de Sjabbat overtreedt, dan mis je de innerlijke rust die deze fantastische dag je had kunnen bieden.

Uittocht: vrijheid én invulling

Laten we nu de uittocht uit Egypte analyseren:

1. De slavernij stopte en natuurlijk waren de Joden vrij. Inderdaad, zij waren geen slaven meer. Dit was geweldig! Het is de passieve kant van de zaak. Want, wat nu? Je bent vrij en wat doe je er dan mee?
2. Nu je eenmaal vrij bent, is het wel zaak om die vrijheid te benutten, om er invulling aan te geven en om actief te gaan ontdekken wie je bent, anders weet je niet wie vrij is.

Wie ben je? En wat wil je? Wat kun je en wat heb je te bieden aan jezelf en aan anderen. Nu dat je vrij bent: ga je jezelf ontplooien en jouw unieke capaciteiten gebruiken of ga je de buurman nadoen?

Het leven is een groot examen waarbij velen de antwoorden van hun burens kopiëren, niet wetende dat iedereen een andere vragenlijst heeft.

Hoe vertaal je vrijheid? In het Hebreeuws kun je het חופּוּת noemen. Het moderne woord voor 'vrijheid en vakantie'. Het is gerelateerd aan חפּוּת, *zoeken*. Je bent wel vrij, maar je bent nog op zoek naar een invulling van die vrijheid.

Of vertaal je het met het woord חַרּוּת dat ook *vrijheid* betekent, en tegelijkertijd ook als *gegraveerd* vertaald kan worden (zie Spreuken der Vaders 6-2).

De tien geboden waren in de stenen graveerd. Wanneer je met inkt schrijft, dan is het geschreven woord niet totaal verenigd met de stof waar het op geschreven staat. Je zou het immers kunnen verwijderen. Bovendien vervaagt na verloop van tijd de inkt. Daarentegen is het graveerde woord onafscheidelijk van de stof waar het in graveerd is.

Dit staat symbool voor het feit dat de Torah en de materie met elkaar compleet verenigd zijn en elkaar niet hoeven tegen te spreken. In tegendeel, de Torah weet zich juist te verbinden met het fysieke. Men zou kunnen denken dat het materiële de spirituele ontwikkeling begrenst en tegenhoudt. Niets is minder waar. Als de Torah uitsluitend op een spirituele manier uitgedrukt zou kunnen worden, dan had G-d deze G-ddelijke leer beter aan de engelen kunnen geven – en niet aan de mensen hier op aarde. Maar de Torah is hier aanwezig, in deze wereld, juist om ons de gelegenheid te geven om het spirituele en het materiële met elkaar te verbinden. Iets dat alleen 'hier beneden' plaats kan vinden.

Materie inzetten

Maar hoe doen wij dat? Neem bijvoorbeeld geld, een voorbeeld van materie bij uitstek. Wat doe je ermee? Waar gebruik je het voor? Om je begeertes te bevredigen of om je noodzakelijke spulletjes aan te schaffen? Om het te verspillen of om een ander te helpen?

Wanneer in jouw belevenis de Torah zich kan vereenzelvigen met de materiële wereld om jou heen, dan is de materie geen belemmering, maar juist een middel om uitdrukking te geven aan je spiritualiteit.

Het lichamelijke heeft dan geen grip op je. Je bent niet aan de materie onderdanig en je bent er niet aan verslaafd. Integendeel, jij weet de fysieke wereld om jou heen te gebruiken, te sturen en te kanaliseren om jouw talenten en jouw gaven te ontplooien.

De materie helpt jou om jezelf te zijn, om vrij te zijn.

Heeft de materie een grip op jou? Word je erdoor belemmerd? Ben je eraan verslaafd? Gebruik je het om je begeertes te bevredigen? Of ben jij diegene die de materie benut en stuurt om gezond te leven, de geboden uit te voeren en je medemens te helpen? Ben jij diegene die de materie gebruikt of laat je je door de materie gébruiken? Wie is de baas?

Vrijheid is geen eindstation. Zo zien we dat in de Torah de uittocht steeds gekoppeld wordt aan het dienen van G-d door middel van het ontvangen van de tien geboden, gegraveerd in de stenen tafelen.

Inhoud geven

Kijk maar: wanneer G-d Moshe toespreekt bij de brandende struik staat er:

”Als je het volk uit Egypte zult halen *zullen zij G-d dienen op deze berg*”.

Shemot 3-12

Als G-d Moshe gebiedt om naar Farao te gaan om de zevende plaag aan te kondigen, moet Moshe tegen Farao zeggen:

”Stuur Mijn volk en ze *zullen Mij dienen*”.

Shemot 9-13

In deze citaten zien we dat de vrijheid gekoppeld is aan een vervolg, iets wat op de berg Sinaï ging gebeuren, namelijk het ontvangen van de Torah, de tien geboden die in steen gegraveerd zijn.

Zonder deze koppeling heeft de uittocht geen zin.

Vandaar dat Shawoeot, het feest van de ontvangst van de Torah, geen datum heeft. Alle andere feestdagen hebben een eigen bestaansrecht. Zij worden op een bepaalde datum in de maand gevierd. Het ontvangen van de tien geboden wordt op de vijftigste dag na de viering van de uittocht uit Egypte gevierd. Beide feesten zijn onafscheidelijk met elkaar verbonden.

Net zoals een gevangene die op straat komt, die niet gerehabiliteerd is en zichzelf niet kan helpen om een nieuw bestaan op te bouwen. Zolang hij geen invulling aan zijn vrijheid weet te geven, is hij nog steeds een gevangene. Deze keer zijn het niet de muren van de inrichting die hem tegenhouden, maar zijn eigen innerlijke belemmeringen.

Nu is het duidelijk waarom de Rambam Sjabbat en de uittocht uit Egypte vergelijkt. Door je op Sjabbat te weerhouden van specifieke handelingen schep je een sfeer en een kader die je alsnog dient in te vullen.

Zo ook dien je je verkregen vrijheid op een waardevolle manier inhoud te geven!

Wij leven gelukkig in een vrije wereld. Wat doen wij ermee? Hebben wij misschien de slavernij van Egypte omgeruild voor een slavernij aan gewoontes en lege egoïstische tijdsbestedingen?

Wij kunnen veel meer. G-d, door ons uit de Egyptische slavernij te halen heeft ons gemachtigd en uitgerust met een vrijheidsgevoel, waaraan wij ons door de millennia heen hebben kunnen vasthouden. Hoe? Door die vrijheid, zelfs tijdens gevangenschappen, brandstapels en vernietigingskampen in te vullen met wie wij zijn, waar we vandaan komen en vooral waar we heen gaan.

Ik ben geen slaaf meer, maar wie en wat ben ik dan wel?

Bracha Heintz

06-28478657

chabadutrecht.nl

Gebaseerd op een les van Rav YY Jacobson

Agenda

Zondag 13 januari 11 uur

Les voor Kinderen & Volwassenen

Zondag 13 januari 13 uur

[Keppel Demonstratie in Utrecht](#)

Vrijdag 18 en zaterdag 19 Januari

Sjabbat ter gelegenheid van Toe Bishwat

Woensdag 6 Februari

19:30 Les voor Volwassenen